

مجموعه مقالات

اخلاق اطلاعات و فضای مجازی

رافائل کاپورو و دیگران

Rafael Capurro

گزینش و ترجمه: دکتر محمد خندان

اخلاق دیجیتال^۱

رافائل کاپورو

چکیده: اخلاق دیجیتال یا در معنایی موسع اخلاق اطلاعات، به بررسی تأثیر تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات (آی‌سی‌تی) دیجیتال بر جوامع و محیط‌های کلان ما می‌پردازد. در معنایی مضیق، اخلاق اطلاعات (یا اخلاق رسانه‌های دیجیتال) به پرسش‌های اخلاقی مربوط به اینترنت و رسانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی مبتنی بر اینترنت مانند تلفن‌های همراه و خدمات کاوش اهتمام دارد. مسائلی همچون حریم خصوصی، اضافه بار اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت، شکاف دیجیتال، نظارت، و رباتیک، امروزه به‌طور خاص از دیدگاهی میان‌فرهنگی مورد بحث قرار می‌گیرند. پیام این مقاله این است که اخلاق اطلاعات می‌تواند و باید به رفع چالش‌های عصر دیجیتال کمک کند.

مقدمه

از نیمه دوم قرن گذشته دانشمندان علم کامپیوتر مانند نوربرت وینر (۱۹۵۰/۱۹۸۹) و یوزف ویزنباوم (۱۹۷۶) عموم مردم را به چالش‌های اخلاقی مستتر در تکنولوژی کامپیوتر توجه دادند که می‌توانند از حیث شأن و موضوعیت اجتماعی شان

1. Published in: The Academy of Korean Studies (ed.): 2009 Civilization and Peace, Korea: The Academy of Korean Studies 2010, pp. 203-214. Also published in Belgian Association for Documentation (ABD-BVD), Cahiers de documentation - Bladen voor documentatie, 2011, 10-15.

با وعده‌های مبهم و دودم‌انرژی هسته‌ای مقایسه شوند. مباحثات در ابتدا بر مسئولیت اخلاقی متخصصان کامپیوتر متمرکز بود. اما به نظر دانشمندانی مانند وینر و ویزنباوم تأثیر تکنولوژی کامپیوتر متوجه کلیت جامعه بود. نیم‌قرن پس از کارهای مهم و اثرگذار وینر، «اجلاس جهانی سران دربارهٔ جامعهٔ اطلاعاتی» این چشم‌انداز را ارائه کرد:

[...] ایجاد جامعهٔ اطلاعاتی مردم‌محور، همه‌شمول، و توسعه‌گرا که در آن، همه بتوانند اطلاعات و دانش را خلق کنند، به آن دسترسی یابند، آن را به کار گیرند و به اشتراک بگذارند، تا افراد، جوامع، و مردمان قادر شوند بر مبنای اهداف و اصول «منشور ملل متحد» و احترام کامل و پاسداشت «اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر»، در ارتقاء توسعهٔ پایدار و بهبود کیفیت زندگی خویش، به‌طور کامل استعدادهای خود را محقق سازند (اجلاس جهانی سران دربارهٔ جامعهٔ اطلاعاتی ۳۰۰۲).

همچنین «اجلاس جهانی سران دربارهٔ جامعهٔ اطلاعاتی» برنامه‌ای سیاسی را به شرح زیر پیشنهاد کرد:

[...] به مهار درآوردن توانمندی‌های تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات برای دستیابی به اهداف توسعهٔ مندرج در «اعلامیهٔ هزاره»، یعنی از بین بردن فقر و گرسنگی شدید، دستیابی به آموزش ابتدایی برای همهٔ جهانیان، تقویت برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان، کاهش مرگ و میر کودکان، بهبود سلامت مادران، مبارزه با ایدز/اچ‌آی‌وی، مالاریا، و سایر بیماری‌ها، تضمین پایداری زیست‌محیطی، و گسترش همکاری جهانی در امر توسعه، برای دست‌یافتن به جهانی سرشارتر از صلح، عدالت، و رفاه (اجلاس جهانی سران دربارهٔ جامعهٔ اطلاعاتی ۳۰۰۲).

مباحثات دانشگاهی و اجتماعی دربارهٔ این مسائل، با ظهور اینترنت افزایش سریع‌تری یافت. من اخلاق دیجیتال یا اخلاق اطلاعات در معنای مضیق کلمه را مربوط می‌دانم به بررسی تأثیر تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات دیجیتال

بر جوامع و محیط‌های کلان، به‌ویژه پرسش‌های اخلاقی مرتبط با رسانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی دیجیتال (اخلاق رسانه‌های دیجیتال). اخلاق اطلاعات در معنای موسع کلمه، با اطلاعات و ارتباطات، و از جمله با رسانه‌های دیجیتال سروکار دارد، گرچه محدود به این رسانه‌ها نیست.

این مقاله به بررسی برخی از مسائل اخلاقی در مورد تأثیر تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات دیجیتال بر جامعه و محیط می‌پردازد. در بخش دوم مسائلی همچون حریم خصوصی، اضافه‌بار اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت، شکاف دیجیتال^۱، نظارت، و رباتیک را از دیدگاهی میان‌فرهنگی مورد بحث قرار می‌دهم. پیام این است که تأمل اخلاقی می‌تواند و باید به یافتن راه‌حل‌های پایدار برای چالش‌های تکنولوژیک عصر دیجیتال و رفع آنها کمک کند.

تأثیر جهانی تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات بر جامعه و محیط

فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، و زیست‌محیطی جوامع مدرن شدیداً به شبکه‌های ارتباطی دیجیتال متکی هستند. اهمیت تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات دیجیتال در اقتصاد با ترکیدن حساب «دات کام» در سال ۲۰۰۰ کاملاً آشکار شد و به نظر من یکی از اصلی‌ترین عوامل منجر به بحران مالی و اقتصادی جهانی اخیر بود. فراتر از مسئولیت فردی اخلاقی سیاستمداران، بانکداران، و مدیران، یک مسئله سیستمی وجود دارد که با دیجیتالی شدن ارتباطات و اطلاعات مالی و اقتصادی ارتباط دارد. سرمایه‌داری دیجیتال قادر بود و هنوز هم می‌تواند قوانین ملی و بین‌المللی، نهادها و سازوکارهای کنترل و نظارت و همچنین آیین‌نامه‌های عملی و حکمرانی خوب را دور بزند و نه تنها در درون سیستم بلکه با توجه به خود سیستم، به یک بحران اعتماد جهانی منجر شود.

بسیاری از کارشناسان سیاست و اقتصاد موافق‌اند که برای ایجاد سیستم اقتصاد جهانی مردم‌محور و پایدار، نهادهای نظارت ملی و بین‌المللی و همچنین قوانین بین‌المللی و قواعد التزام‌آور ضروری است. پژوهش دانشگاهی در باب اخلاق

دیجیتال باید به مسئله‌ای اصلی و ضروری در علم اقتصاد و مطالعات کسب‌وکار بدل شود. مانند کمیته‌های اخلاق زیستی^۱ که اکنون کاملاً جاافتاده‌اند، مسائل اخلاقی مربوط به تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات نیز باید با الگوبرداری از تشکیلی مثل «گروه اروپایی اخلاق در علم و تکنولوژی‌های جدید» که به «کمیسیون اروپا» وابسته است، مورد بررسی قرار گیرد (ای‌جی‌ای؛ کاپورو ۲۰۰۴).

تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات تأثیری عمیق بر سیاست دارد که بر مبنای انواع جدید مشارکت تعاملی توسط رسانه‌های دیجیتال، به دگرگونی دموکراسی قرن بیستمی مبتنی بر سخن‌پراکنی رسانه‌های توده‌گیر^۲ یا حاکمیت میانمایگان^۳ انجامیده است. رسانه‌های تعاملی جدید، ساختار سلسله‌مراتبی یک-به-بسیار^۴ در رسانه‌های توده‌گیر سنتی جهانی را تضعیف می‌کنند و به افراد، گروه‌ها، و جوامع این امکان را می‌دهند که به جای اینکه گیرنده «محض» پیام‌ها باشند شأن فرستنده بیابند.

ما در جوامع پیام‌مدار^۵ زندگی می‌کنیم. من علمی را که به مطالعه پیام‌ها و پیام‌گزاران می‌پردازد آنجلتیک^۶ (مأخوذ از واژه یونانی آنگلیا^۷/آنگلوس^۸: پیام/پیام‌گزار) می‌نامم (کاپورو ۲۰۰۳). تکنولوژی‌های جدید اطلاعات و ارتباطات به‌طور گسترده برای مشارکت سیاسی و گروه‌های معترض محلی و جنبش‌های آزادی‌بخش و صلح‌طلب مورد استفاده قرار می‌گیرند. در عین حال، شبکه‌های ارتباطی دیجیتال ساختارهای جدید نظارت سیاسی، سانسور، و کنترل افراد و جوامع را امکان‌پذیر می‌سازند. اخلاق دیجیتال باید به مسئله حق انسان برای برقراری ارتباط اهتمام ورزد.

اینترنت به زیرساخت اساسی ارتباطات اجتماعی محلی و جهانی تبدیل شده است. آزادی دسترسی^۹ باید یک اصل بنیادین اخلاقی هم‌تراز با آزادی گفتار و آزادی مطبوعات تلقی شود. برخی از حقوق مندرج در «اعلامیه جهانی حقوق

1. bioethics

2. mass media

3. mediocracy

4. hierarchical one-to-many structure

5. message societies

6. angeletics

7. ἀγγελία: angelia

8. ἄγγελος: angelos

9. freedom of access

بشر» مانند حق آزادی اندیشه، وجدان، و دین (ماده ۱۸)، حق آزادی عقیده و بیان (ماده ۱۹) و حق اجتماع و گردهم‌آیی مسالمت‌آمیز (ماده ۲۰) باید با در نظر گرفتن امکانات جدید و منحصربه‌فرد رسانه‌های دیجیتال مبتنی بر اینترنت، صریحاً تفسیر و تعریف شوند. لارنس لسیگ^۱ (۱۹۹۹) وضعیتی را پیش‌بینی کرد که در آن، جهان‌شمولی فضای مجازی توسط قوانین محلی^۲ بازار، صنعت نرم‌افزار، قوانین دولت‌های ملی، و سنت‌های اخلاقی در معرض خطر قرار می‌گیرد. او می‌نویسد: اگر دست روی دست بگذاریم، قوانین فضای مجازی تغییر خواهد کرد. «دست نامرئی» آن را به روشی قابل پیش‌بینی تغییر می‌دهد. کمینه پیامد دست روی دست گذاشتن، تن دادن به دست نامرئی و پذیرش تغییراتی است که این تغییر قوانین در پی خواهد داشت. این به معنای تن دادن به فضای مجازی‌ای است که در قیاس با فضای قبلی از آزادی کمتری برخوردار است و یا نوع آزادی‌اش فرق می‌کند (لسیگ ۹۹۹۱، ۹۰۱).

اینترنت آزاد می‌تواند صلح و دموکراسی را تقویت کند، گرچه در عین حال می‌تواند برای دستکاری^۳ و کنترل نیز استفاده شود. به همین دلیل تلاش برای ایجاد نظام حکمرانی اینترنت آینده را بر مبنای مشورت میان‌فرهنگی^۴، ارزش‌های دموکراتیک، و حقوق بشر ضروری می‌دانم (سنگس و هورنر^۵ ۲۰۰۹). سومین مسئله‌ای که می‌خواهم به آن اشاره کنم، تأثیر وجوه مادی^۶ تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات بر طبیعت و منابع طبیعی است. زباله‌های الکترونیکی به یکی از مسائل اصلی اخلاق دیجیتال بدل شده است (آی‌آرای ای ۲۰۰۹). این مسئله با دفع و بازیافت انواع دستگاه‌های تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات سروکار دارد که امروزه تأثیرات مخربی بر انسان و محیط‌زیست، به‌ویژه وقتی به کشورهای جهان سوم صادر می‌شود، به دنبال دارد. مسئله پایداری^۷ و عدالت جهانی باید بدون فوت وقت در کنار فرصت‌های ارائه‌شده توسط همین

1. Lawrence Lessig

2. local

3. manipulation

4. intercultural deliberation

5. Senge and Horner

6. materialities

7. sustainability

رسانه‌ها برای ارتقاء سرپناه بهتر، گرسنگی کمتر، و مبارزه با بیماری‌ها مورد اهتمام قرار گیرد. به عبارت دیگر، من خواهان این هستم که گفتمان حقوق بشر بسط یابد تا حقوق زندگی و طبیعتِ نا-انسان^۱ را نیز در بر گیرد. بحران زیست‌محیطی کنونی نشانه‌ای واضح است دال بر اینکه ما باید زندگی خود را تغییر دهیم تا نه ارباب، بلکه خادم محیط طبیعی باشیم.

اخلاق رسانه‌های دیجیتال

موضوعات اصلی اخلاق رسانه‌های دیجیتال یا اخلاق (اطلاعات) دیجیتال عبارتند از: مالکیت فکری، حریم خصوصی، امنیت، اضافه‌بار اطلاعاتی، شکاف دیجیتال، تبعیض جنسیتی، و سانسور (اس^۲ ۲۰۰۹؛ هیما و تاوانی^۳ ۲۰۰۸). اینها موضوع بررسی اخلاقی هستند، و این بررسی صرفاً مبتنی بر قوانین و اصول جهانی نیست، بلکه باید به تفاوت‌های فرهنگی و ویژگی‌های خاص تاریخی و جغرافیایی نیز توجه داشت که انواع مختلف مبانی نظری و گزینه‌های عملی را رقم می‌زنند. امروزه این حوزه از پژوهش‌های اخلاقی، اخلاق اطلاعات میان‌فرهنگی نامیده می‌شود (کاپورو ۲۰۰۸؛ هونگلاداروم و اس^۴ ۲۰۰۷؛ کاپورو ۲۰۰۶).

یک چالش مهم در این زمینه این پرسش است که فرهنگ‌های انسانی چگونه می‌توانند ضمن اجتناب از همسان‌سازی یا انزوا، در یک محیط جهانی دیجیتال شکوفا شوند. شبکه‌های پژوهشی درباره اخلاق اطلاعات در افریقا^۵ و امریکای لاتین^۶ در حال شکوفایی است.

نمونه‌ای از اهمیت و کاربرد رویکرد میان‌فرهنگی در اخلاق رسانه‌های دیجیتال، بحث درباره مفهوم حریم خصوصی از دو دیدگاه غربی و بودایی است. در حالی که در فرهنگ‌های غربی حریم خصوصی با «خود»^۷ که واجد ارزشی ذاتی است نسبتی وثیق دارد، آیین بودایی بر ایده «نا-خود»^۸ مبتنی است. در

1. rights of non-human life and nature

2. Ess

3. Himma and Tavani

4. Hongladarom and Ess

5. African Network for Information Ethics: ANIE

6. Red Latinoamericana de Ética de la Información: RELEI

7. self

8. non-self

نتیجه، درک اجتماعی و همچنین مفهوم حریم خصوصی [بین این دو فرهنگ] متفاوت است (ناکادا و تامورا^۱ ۲۰۰۵؛ کاپورو^۲ ۲۰۰۵). با وجود این، توجیه حریم خصوصی از منظری بودایی، با اتکا به مفهوم شفقت^۳ ممکن و مقبول به نظر می‌رسد (هونگ‌گلاداروم^۴ ۲۰۰۷).

گفته می‌شود نظارت دیجیتال در فضاهای عمومی، ایمنی و امنیت را در مقابل مخاطرات عمدی یا غیرعمدی از قبیل حملات مجرمانه یا تروریستی، تضمین می‌کند. اما در عین حال، خودمختاری، گمنامی^۵، و اعتماد را که مبنای جوامع دموکراتیک هستند تهدید می‌کند. تکنولوژی‌های جدیدی که ردیابی افراد از طریق کاشت^۶ آرف‌آی‌دی^۷ یا آی‌سی‌تی^۸ را امکان‌پذیر می‌سازند نیز با توجه به مخاطرات و مزایای نامشخصی که دارند، تیغ دودم‌اند. از این رو آنها نیازمند مراقبت و نظارت ویژه‌اند (ای‌جی‌ای^۹ ۲۰۰۵).

پیشرفت‌های اخیر در رباتیک، طیف گسترده‌ای از برنامه‌های کاربردی در زندگی روزمره، فراتر از کاربردهای صنعتی و نظامی آنها را نشان می‌دهد (اتیک‌باتس^{۱۰} ۲۰۰۸). ربات‌ها آینه خودمان هستند. چه مفاهیمی از اجتماعی بودن^{۱۱} توسط علم رباتیک مفهوم‌پردازی و متمثل می‌شوند؟ گفتگوی اخلاقی میان فرهنگی - فراتر از مسئله آیین‌نامه‌ای اخلاقی^{۱۲} برای گنجاندن در ربات‌ها تا آنها را به «ماشین‌های اخلاقی»^{۱۳} تبدیل کند (والاچ و آلن^{۱۴} ۲۰۰۹) - درباره تعامل انسان و ربات هنوز در مراحل ابتدایی است (کاپورو و ناگنبورگ^{۱۵} ۲۰۰۹).

نمونه دیگر، مسئله اضافه‌بار اطلاعاتی است که تأثیر عمده‌ای بر زندگی روزمره میلیون‌ها انسان در جوامع غنی اطلاعاتی^{۱۶} دارد (کاپورو^{۱۷} ۲۰۰۵) و باعث بروز انواع جدیدی از بیماری‌ها می‌شود و کردار پزشکی^{۱۸} را با چالش مواجه می‌کند (کاپورو^{۱۹} ۲۰۰۹). ما فاقد آسیب‌شناسی نظام‌مند^{۲۰} جوامع اطلاعاتی

1. Nakada and Tamura	2. compassion	3. anonymity	4. implant
5. RFID	6. ICT	7. EGE	8. ETHICBOTS
9. sociality			
10. code of ethics	11. moral machines	12. Wallach and Allen	
13. Capurro and Nagenborg	14. information-rich societies		
15. medical practice	16. systematic pathology		

هستیم. به همین ترتیب، مسئلهٔ اعتیاد به اینترنت، به ویژه در نسل‌های جوان نگران‌کننده است. برای مثال، به زمان‌ها و مکان‌های عاری از تلفن‌های همراه نیازمندیم تا از خود در مقابلِ ضرورتِ در دسترس بودنِ دائمی محافظت کنیم. تأمل اخلاقی دربارهٔ این موضوعات مستلزم نظریه‌ای در باب «هنر زندگی» است که از برخی از آراءِ میشل فوکو، فیلسوف فرانسوی، منشأ گرفته است. او بین انواع تکنولوژی‌ها تمایز می‌گذارد:

- «تکنولوژی‌های تولید^۱، که به ما امکان تولید، تغییر، یا دستکاری چیزها را می‌دهند»؛
  - «تکنولوژی‌های سیستم‌های نشانه‌ای^۲، که به ما امکان استفاده از نشانه‌ها، معانی، نمادها، یا دلالت‌ها^۳ را می‌دهند»؛
  - «تکنولوژی‌های قدرت^۴، که رفتار افراد را تعیین می‌کنند و آنها را تابع اهداف یا حکمروایی‌های خاصی می‌کنند؛ ابره کردن سوژه»؛
  - «تکنولوژی‌های خود^۵، که به افراد امکان می‌دهند توسط خود یا به کمک دیگران تعداد مشخصی از اعمال را بر جسم و روح، افکار، رفتارها، و روش زندگی خود اعمال کنند تا بتوانند خود را تغییر دهند و از این طریق به یک حالت خاص از خوشبختی، خلوص، خرد، کمال، یا جاودانگی دست یابند» (فوکو ۱۹۸۸، ۱۸).
- ما چگونه می‌توانیم تضمین کنیم که مزایای تکنولوژی اطلاعات نه تنها عادلانه توزیع شود، بلکه به گونه‌ای توسط افراد به کار گرفته شود که بتوانند زندگی دلخواه خود را نیز شکل دهند؟ (کاپورو ۲۰۰۵؛ نیز بنگرید به کاپورو ۱۹۹۶؛ ۱۹۹۵ a).

یکی دیگر از موضوعات مهم در اخلاق رسانه‌های دیجیتال، به شکاف دیجیتال مربوط می‌شود که نباید آن را صرفاً مسئله‌ای مربوط به دسترسی فنی به اینترنت تلقی کرد، بلکه مسئله این است که مردمان چگونه می‌توانند زندگی خود را

1. technologies of production

2. technologies of sign systems

3. significations

4. technologies of power

5. technologies of the self

با استفاده از رسانه‌های دیجیتال تعاملی جدید به شکل بهتری مدیریت کنند، به نحوی که از خطرات استثمار فرهنگی^۱ همگن‌سازی^۲، استعمار، و تبعیض در امان بمانند. افراد و جوامع باید متناسب با نیازها، علایق، و سوابق فرهنگی خود از انواع مختلف ترکیبات رسانه‌های سنتی و دیجیتال آگاه شوند (اوانگ و کالیر^۳ ۲۰۰۵). چشم‌انداز یک جامعه اطلاعاتی همه‌شمول که در «اجلاس جهانی سران دربارهٔ جامعه اطلاعاتی» ارائه شد، باید در آن واحد جهانی و متکثر باشد. مفاهیمی مانند دوره‌پروری^۴ یا چندصدایی^۵ راهنماهای اخلاقی‌ای هستند که هنگام پیش‌بینی امکان‌های جدید آزادی و صلح در دنیایی که هر چه بیشتر توسط تکنولوژی دیجیتال شکل می‌گیرد، باید مورد توجه قرار گیرند. در گزارشی که به‌تازگی با عنوان «انسان بودن: تعامل انسان و کامپیوتر در سال ۲۰۲۰» منتشر شده و ماحصل جلسه‌ای است که توسط «مایکروسافت ریسرچ»^۶ در سال ۲۰۰۷ برگزار شد، ویراستاران می‌نویسند:

تکنولوژی‌های جدید شکل‌های جدیدی از کنترل یا تمرکززدایی را ممکن می‌سازند، برخی از شکل‌های تعامل اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منسوخ می‌کنند، و ارزش‌های خاصی را به‌بهای نادیده‌گرفتن برخی دیگر از ارزش‌ها تقویت می‌کنند. برای مثال، می‌توان آی‌پاد^۷ را وسیله‌ای برای لاقیدی شهری، تلفن همراه را مروج اعتماد به تماس اجتماعی، و وب را ویران‌کنندهٔ شکل‌های سنتی اقتدار دولتی و رسانه‌ای دانست. شبکه‌های عصبی^۸، الگوریتم‌های بازشناسی^۹، و داده‌کاوی^{۱۰} همگی دلالت‌های فرهنگی‌ای دارند که باید در سیاق^{۱۱} وسیع‌تری ورای قابلیت‌های فنی آنها فهم شوند. نکتهٔ اصلی این است که تکنولوژی‌های کامپیوتری خنثا نیستند- آنها گرانبار از ارزش‌های انسانی،

1. cultural exploitation   2. homogenization   3. Ong and Collier
 4. hybridization   5. polyphony   6. Microsoft Research   7. iPod
 8. neural networks   9. recognition algorithms   10. data-mining   11. context

فرهنگی، و اجتماعی‌اند. این ارزش‌ها را می‌توان پیش‌بینی کرد و متناسب با آنها به طراحی مبادرت نمود، و یا اینکه به مرور و در اثر استفاده یا سوءاستفاده خودبخود ظهور و تکامل یابند. همچنین در جهان چندفرهنگی باید تصدیق کنیم که اغلب سیستم‌های ارزشی متعارضی وجود خواهند داشت؛ جهانی که در آن، طراحی در یک قسمت از جهان، در قسمتی دیگر به چیزی کاملاً متفاوت بدل می‌شود و معنا و ارزش یک تکنولوژی به طرق متنوعی آشکار می‌گردد. پژوهش‌های آینده باید مفهوم غنی‌تر و فراگیرتری از معنای انسان‌بودن را در جریان تحولاتی که حادث می‌شوند، مورد توجه قرار دهند (هارپر، رادن، راجرز و سلن^۱، ۸۰۰۲، ۷۵).

این نقل قول قابل توجه از جلسه‌ای که نه توسط بشرانگاران ضد تکنیک^۲، بلکه توسط یکی از شرکت‌های پیشرو تکنولوژی اطلاعات برگزار شد، وظایف اصلی حال و آینده اخلاق دیجیتال را در مقام تأمل مستمر انتقادی میان‌رشته‌ای و میان‌فرهنگی درباره تحول نوع بشر از طریق تکنولوژی کامپیوتر، جمع‌بندی می‌کند.

نتیجه‌گیری

نوع بشر خود را از طریق رسانه دیجیتال چونان کلیت یا سیستمی از روابط متقابل تجربه می‌کند. ما کیستیم و در مقام نوع بشر می‌خواهیم که باشیم؟ این پرسش پاسخی تاریخی می‌طلبد، نه پاسخی متافیزیکی. چشم‌انداز منفی چنین وحدتی، بالکانیزاسیون و امپریالیسم از همه انواع، از جمله از نوع دیجیتال آن است. النور روزولت^۳ در سخنرانی «در دستان شما: راهنمای اقدام جامعه برای دهمین سالگرد اعلامیه جهانی حقوق بشر»^۴ در تاریخ ۲۷ مارس ۱۹۵۸ در سازمان ملل، گفت:

1. Harper, Rodden, Rogers and Sellen

2. anti-tech humanists

3. Eleanor Roosevelt

4. In your hands: A Guide for Community Action for the Tenth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights

از این گذشته، حقوق جهانی بشر از کجا آغاز می‌شود؟ از مکان‌های کوچک، نزدیک به خانه؛ آن‌قدر نزدیک و آن‌قدر کوچک که نمی‌توان آنها را در هیچ‌یک از نقشه‌های جهان دید. با وجود این، آنها جهان هر شخص هستند؛ محله‌ای که او در آن زندگی می‌کند؛ مدرسه یا کالجی که در آن حاضر می‌شود؛ کارخانه، مزرعه، یا اداره‌ای که در آن کار می‌کند. مکان‌هایی از این سنخ که هر مرد، زن، و کودک در آنها به دنبال عدالت برابر، فرصت برابر، کرامت برابر و بدون تبعیض می‌گردد. اصل معنای این حقوق در چنین جاهایی است، و اگر نه در سایر جاها چندان معنایی ندارند. بدون کنش‌گری شهروندان دغدغه‌مند برای حمایت از این حقوق در [مکان‌های] نزدیک به خانه، بیهوده به دنبال پیشرفت آنها در جهان بزرگ‌تر خواهیم بود (روزولت ۱۹۵۸).

اکنون که شصت سال از آن زمان گذشته، بیش از پیش آگاه‌ایم که این اعلامیه چه اهمیتی داشته و عملی‌ساختن آن چقدر دشوار است تا بتوانیم حقوق بشر را در «مکان‌های کوچک، نزدیک به خانه» زنده نگه داریم. این اعلامیه نه تنها پاسخ صحیح اخلاقی و سیاسی در قبال قساوت‌ها و سببیت‌های جنگ جهانی دوم بود، بلکه سرآغاز نوع جدیدی از سیاست بین‌الملل بر مبنای ارزش‌ها و اصول اخلاقی مشترک نیز بود که امروزه با چالش‌های دنیای جهانی‌شده دیجیتال مواجه شده است. با وجود این، امروزه ما با چالش‌های جهانی دیگری نیز مواجه‌ایم که در اهداف هزاره سازمان ملل بیان شده‌اند، یعنی:

- از بین بردن فقر و گرسنگی شدید؛
- دستیابی به آموزش ابتدایی برای همهٔ جهانیان؛
- تقویت برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان؛
- کاهش مرگ و میر کودکان؛
- بهبود سلامت مادران؛
- مبارزه با ایدز/اچ‌آی‌وی، مالاریا، و سایر بیماری‌ها؛
- تضمین پایداری زیست‌محیطی؛ و
- گسترش همکاری جهانی در امر توسعه.

این اهداف نیز «در مکان‌های کوچک، نزدیک به خانه» آغاز می‌شوند. تنها زمانی می‌توان به این اهداف دست یافت که مطالبهٔ آزادی را به طبیعت نیز تسری دهیم، یعنی اهداف حقوق بشر را شامل طبیعت نیز بدانیم. جهانی‌سازی دیجیتال به جای اینکه دیدگاه دیجیتال^۱ را چونان نوعی متافیزیک دیجیتال^۲ یا ایدئولوژی (سیاسی) بر زندگی و واقعیت مسلط کند، باید ما را از تعامل انسان‌ها با یکدیگر در یک جهان مشترک آگاه سازد. من این نسبی کردن^۳ دیدگاه دیجیتال را هستی‌شناسی دیجیتال^۴ می‌نامم (کاپورو ۲۰۰۶).

در عصر دیجیتال، ما کیستیم؟ با دورگه شدن دیجیتالی فرهنگ‌های انسانی، زندگی اجتماعی در همهٔ ابعاد آن و نیز تعامل ما با طبیعت تحت تأثیر این فرایند قرار می‌گیرد. وظیفهٔ اصلی اخلاق دیجیتال آگاه کردن ما از چالش‌ها و گزینه‌های طراحی زندگی فردی و اجتماعی است. رسانهٔ دیجیتال فرصتی است برای سوژه‌های قرن بیست و یکم تا خودشان و روابطشان در/با جهان را متحول کنند. این بدان معناست که به یکدیگر اجازه می‌دهیم ضمن مراقبت از ویژگی‌های خاص تاریخی، فرهنگی، و جغرافیایی، خودمان را در شبکهٔ دیجیتال مَفصل‌بندی^۵ کنیم. فهم و تقویت تنوع فرهنگ‌های انسانی، مستلزم گفتگوی اخلاقی میان فرهنگی است. در نتیجه باید به دنبال اصول اخلاقی مشترک باشیم تا فرهنگ‌های دیجیتال بتوانند تجلی واقعی آزادی و خلاقیت انسان باشند.

1. digital perspective

2. digital metaphysics

3. relativization

4. digital ontology

5. articulation

منابع

- ANIE (African Network for Information Ethics).
- Capurro, Rafael and Nagenborg, Michael (Eds.) (2009). *Ethics and Robotics*. Heidelberg: Akademische Verlagsanstalt.
- Capurro, Rafael (2009). *Leben in der message society*. Eine medizinethische Perspektive.
- Capurro, Rafael (2008). *Intercultural Information Ethics*. In: Kenneth E. Himma, Kenneth Einar and Herman Tavani (Eds.): *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken, New Jersey: Wiley, 639-665.
- Capurro, Rafael (2006). *Towards an Ontological Foundation of Information Ethics*. In: **Ethics and Information Technology**, vol. 8, Nr.4, 175-186.
- Capurro, Rafael (2006a). *Ethik der Informationsgesellschaft*. Ein interkultureller Versuch [Ethics of the Information Society. An intercultural approach].
- Capurro, Rafael (2005). *Privacy*. An intercultural perspective. *Ethics and Information Technology*, 7, 37-47.
- Capurro, Rafael (2005a). *Passions of the Internet*. In: Wolfgang Palaver, Petra Steinmair-Pösel (Eds.): *Passions in Economy, Politics, and the Media in Discussion with Christian Theology*. Vienna: Lit Verlag, 331-343.
- Capurro, Rafael (2005b). *Between Trust and Anxiety*. On the moods of information society. In: Richard Keeble (ed.): *Communication Ethics Today*. Leicester: Troubadour Publishing Ltd., 2005, 187-196.
- Capurro, Rafael (2004). *Ethics between Law and Public Policy*. *Journal of International Biotechnology Law (JIBL)* Vol. 1, Issue 2, 2004, 62-66.
- Capurro, Rafael (2003). *Angeletics— A Message Theory*. In: Hans H. Diebner, Lehan Ramsay(Eds.): *Hierarchies of Communication*. An inter-institutional and international symposium on aspects of communication on different scales and levels. ZKM-Center for Art and Media, Karlsruhe, Germany July 4-6, 2003. Karlsruhe: Verlag ZKM, 58-71.
- Capurro, Rafael (1995). *Leben im Informationszeitalter*. Berlin: Akademie Verlag.
- Capurro, Rafael (1995a). *Information Technologies and Technologies of the Self*. **Journal of Information Ethics** 1996, Vol. 5, No.2, 19-28.
- ETHICBOTS (2008). *Emerging Technoethics of Human Interaction with Communication, Bionic and Robotic Systems*.

- EGE (European Group on Ethics in Science and New Technologies).
- EGE (2005). Ethical Aspects of ICT Implants in the Human Body. Opinion No. 20.
- Ess, Charles (2009). Digital Media Ethics. Polity Books
- Foucault, Michel (1988). Technologies of the Self. A Seminar with Michel Foucault. Ed. by L. H. Martin, H. Gutman, P. H. Hutton. The University of Massachusetts Press.
- Harper, Richard; Rodden, Tom; Rogers, Yvonne; Sellen, Abigail (2008). Being Human: Human-Computer Interaction in the Year 2020. Microsoft Corporation.
- Himma, Kenneth Einar and Tavani, Herman (Eds.) (2008). The Handbook of Information and Computer Ethics. Hoboken, New Jersey: Wiley.
- Hongladarom, Soraj and Ess, Charles (Eds.) (2007): Information Technology Ethics: Cultural Perspectives. Hershey: Idea Group.
- Hongladarom, Soraj (2007). Analysis and Justification of Privacy from a Buddhist Perspective. In: Soraj Hongladarom and Charles Ess (Eds.): Information Technology Ethics: Cultural Perspectives: Idea Group, 108-122.
- IRIE (2009). Network Ecologies: Ethics of Waste in the Information Society. Vol. 11.
- Lessig, Lawrence (1999). Code and Other Laws of Cyberspace. New York: Basic Books.
- Nakada, Makoto and Tamura, Takanori (2005): Japanese conceptions of privacy: An intercultural perspective. Ethics and Information Technology, 7, 27-36.
- Ong, Aihwa and Collier, Stephen J. (Eds.) (2005). Global Assemblages. Technology, Politics and Ethics as Anthropological Problems. Malden, MA: Blackwell.
- RELEI (Red Latinoamericana de Etica de la Información).
- Roosevelt, Eleanor (1958). In Our Hands.
- Senges, Max and Horner, Lisa (2009). Values, principles and rights in internet governance. Report for the Freedom of Expression Project. Global Partners & Associates
- United Nations (2008). Millenium Goals.
- Wallach, Wendall and Allen, Colin (2009). Moral Machines: Teaching Robots Right from Wrong. Oxford: Oxford University Press.
- Weizenbaum, Josef (1976). Computer Power and Human Reason: From Judgment to Calculation. San Francisco: Freeman.
- Wiener, Norbert (1989). The Human Use of Human Beings. Cybernetics and Society. London: Free Assoc. Books (First published in 1950)
- WSIS (2003). Declaration of Principles.